

SPOSOBY UTRUDNIENIA WYKONYWANIA LEGALNEJ PRACY DZIENNIKARSKIEJ

Artykuł poświęcony jest charakterystyce sposobów bezprawnego karnego przeszkadzania w pracy dziennikarskiej. Poprzez analizę dyspozycyjności Art. 171 Kodeksu Karnego Ukrainy oraz w oparciu o praktykę jej zastosowania przez organy ścigania w okresie obowiązywania nowego Kodeksu Postępowania Karnego Ukrainy, autor wprowadza kryteria określenia nielegalnego wywierania wpływu na dziennikarzy jako przedstawicieli mediów; określone zostały typowe sposoby popełnienia takiego rodzaju przestępstw.

Słowa kluczowe: przestępstwo, charakterystyka kryminalistyczna, sposoby popełnienia przestępstwa, media, dziennikarz, przeszkadzanie, legalna praca dziennikarska.

A. Matsola
doktorant katedry
prawa i postępowania
karnego
Wschodnioeuropejskiego
Narodowego Uniwersytetu
im. Lesi Ukrainki,
(Łuck, Ukraina)

WAY OF COMMITTING OBSTRUCTION OF JOURNALISTIC ACTIVITIES

The article is devoted to the characterization methods to commit criminal illegal obstruction of journalistic activities. On the basis of the disposition article 171 of the Criminal Code of Ukraine and the practice of its use by law enforcement agencies during the operation of the new Criminal Procedural Code of Ukraine, the author proposed criteria for determining undue influence on the media, clarified common ways to commit crimes of this kind.

Keywords: criminal offenses criminological characteristics, the way the crime, media, journalist, obstruct, legitimate professional activities.

СПОСІБ ВЧИНЕННЯ ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ

Стаття присвячена характеристиці способів учинення кримінально протиправного перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. На підставі аналізу диспозиції ст. 171 Кримінального кодексу України, а також практики її застосування правоохоронними органами за час дії нового Кримінального процесуального кодексу України, автором пропонуються критерії визначення незаконного впливу на журналістів, як представників засобів масової інформації, з'ясовані типові способи вчинення злочинів цього виду.

Ключові слова: кримінальні правопорушення, криміналістична характеристика, спосіб вчинення злочину, засоби масової інформації, журналіст, перешкоджання, законна професійна діяльність.

Постановка проблеми. Значний обсяг інформації про злочин міститься в способі вчинення злочину. Не випадково ряд криміналістів вважають його головним елементом

криміналістичної характеристики злочину, тому що він визначає основні шляхи і напрямки розслідування [1, с. 57-75].

Під способом вчинення злочину варто розуміти сукупність дій, спрямованих на досягнення злочинного результату або образ дій злочинця, що виражається в певній системі операцій і прийомів [2, с. 191]. Його змістовну структуру становлять етапи приготування, вчинення та приховування слідів злочину. В результаті дії цілої низки причин способи злочинів повторюються, а це дозволяє проводити їх систематизацію та використовувати отримані дані для розробки криміналістичних рекомендацій загального призначення, застосування яких не обмежується завданнями розслідування конкретного кримінального провадження [3, с. 60]. У статті дослідимо спосіб вчинення перешкоджання законній професійній діяльності журналістів, як елемент криміналістичної характеристики злочинів цієї категорії.

Аналіз останніх досліджень. Способи та знаряддя вчинення злочинів досліджували як криміналісти, кримінологи, так і представники науки кримінального права: З. Фрейд, В.Н. Кудрявцев, В.О. Навроцький, М.І. Панов, Н.П. Пономарьова, Р.Д. Шарапов, І.Н. Даныпин, О.М. Ігнатов, Л.В. Сердюк, Н.І. Загородников.

Мета статті – дослідити існуючі наукові положення криміналістики, що використовуються під час розслідування злочинів; конкретизувати способи їх використання під час досудового розслідування; запропонувати науково-практичні рекомендації розслідування злочинів, передбачених ст. 171 КК України.

Виклад основних положень. Для криміналістичної характеристики перешкоджання законній професійній діяльності журналіста спосіб вчинення злочину є одним з центральних елементів. Його значення визначається факторами кримінально-правового, процесуального та криміналістичного характеру. Будучи прямо передбаченим у законі, спосіб злочину – перешкоджання (ч. 1 ст. 171 КК України) та переслідування (ч. 2 ст. 171 КК України) – виступає обов'язковим елементом складу злочину і його встановлення є обов'язковим для правильної кваліфікації діяння. З іншого боку, він входить в перелік обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні (ч. 1 ст. 91 КПК України). Для криміналістики він цікавий, перш за все, як засіб відображення у навколишньому середовищі події злочину. При цьому сліди певного способу вчинення злочину містять найбільший обсяг інформації про злочин в цілому та його окремі обставини, коло осіб, серед яких слід шукати винного і т. ін.

Аналізуючи способи вчинення злочину, передбаченого ст. 171 КК України, доходимо висновку, що перешкоджанням є протиправне створення перепон, обмежень, заборон щодо одержання, використання, поширення та зберігання інформації окремим журналістом, групою журналістів чи самим ЗМІ або інформаційним агентством, з використанням погроз, застосування фізичного насилля, обману, шантажу, підкупу тощо.

Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів матиме місце за умови, що ними при виконанні передбачених законом обов'язків правомірно реалізуються будь-які із зазначених прав. Наприклад, як перешкоджання законній професійній діяльності можна розцінювати умисну незаконну відмову надати журналістові статистичні дані, ознайомитися з архівним чи бібліотечним фондом, умисну відмову від надання можливості безкоштовно одержати доступ до офіційних документів тощо [4, с. 86]. Воно може бути виражене у примушуванні до поширення певної інформації або відмові в її поширенні, знятті передачі з ефіру, недопущенні журналістів до участі у прес-конференціях, безпідставній відмові в акредитації ЗМІ чи окремому журналісту, позбавлення журналіста чи ЗМІ можливості скористатися переважним правом на одержання інформації,

необґрунтованій відмові у задоволенні запиту щодо доступу до офіційних документів або наданні усної чи письмової інформації, порушенні права власності на інформацію, навмисному приховуванні інформації тощо.

Погоджуємось, що до критеріїв перешкоджання законній професійній діяльності журналіста слід віднести: здійснення цензури; примушування журналіста до поширення інформації, яка суперечить його переконанням, або відмови від поширення підготовленої ним інформації; вилучення тиражу друкованої продукції; зняття передачі з ефіру; недопущення журналіста до участі у прес-конференції; позбавлення журналіста чи засобу масової інформації можливості скористатись переважним правом на одержання інформації; необґрунтована відмова у задоволенні запиту щодо доступу до офіційних документів або наданні письмової чи усної інформації; порушення прав власності на інформацію; навмисне приховування інформації; безпідставна відмова від поширення певної інформації; незаконне втручання в діяльність і порушення професійної самостійності редакції; встановлення обмежень на спілкування з журналістом і передача йому інформації, за винятком відомостей, які складають державну або іншу спеціально охоронювану законом таємницю; необґрунтовану відмову в акредитації чи необґрунтоване припинення акредитації; незаконне вилучення матеріалів і необхідних технічних засобів журналіста; надання недостовірної інформації журналісту; перешкоджання здійснюваному на законній підставі створенню або розповсюдженню продукції засобу масової інформації, встановленні незаконних обмежень на роздрібний продаж тиражу періодичного друкованого видання; порушення інших прав журналіста, встановлених цим Законом України та іншими законодавчими актами; погроза, обман, шантаж, пошкодження чи знищення майна журналіста та/або його рідних чи близьких; застосування фізичного, психологічного впливу на журналіста та/або його рідних чи близьких; обмеження або позбавлення його прав чи законних інтересів [5].

Перешкоджання законній журналістській діяльності журналіста може виразитися і в здійсненні цензури або втручання у журналістську діяльність з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб. У випадку перешкоджання законній професійній діяльності журналістів цензурою є вимога від ЗМІ, журналіста, редактора, видавця, засновника, розповсюджувача попередньо узгоджувати інформацію, яка поширюється, чи накладення заборони або перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації. Крім того, перешкоджанням законній професійній діяльності журналістів може бути визнане безпідставне порушення кримінального провадження проти журналіста або за фактом журналістської діяльності, проведення перевірок контролюючими та правоохоронними органами з метою унеможливити або істотно утруднити діяльність ЗМІ, безпідставне вилучення документів, пов'язаних з діяльністю ЗМІ чи конкретного журналіста.

Також зазначимо, що перешкоди для здійснення законній професійній діяльності журналіста можуть мати місце як стосовно окремого суб'єкта, так і групи журналістів, а також самої журналістської установи чи організації: газети, журналу, телеканалу, радіокомпанії, інформаційного агентства тощо (4,5% випадків).

Аналіз кримінальних проваджень про перешкоджання законній професійній діяльності журналістів показав, що при вчиненні згаданих злочинів для впливу на жертву та інших пов'язаних з нею осіб злочинці, як правило, використовують методи психічного і фізичного насильства (78%). До найбільш розповсюджених із них відносяться:

– висловлення на адресу жертв, їх близьких і рідних погроз звільнення з роботи, заподіяння тілесних ушкоджень, знищення майна, поширення компрометуючих відомостей.

Дуже часто для більшого залякування жертви злочинці супроводжують психічне насильство демонстрацією зброї і різних предметів, пристосованих для заподіяння фізичної шкоди. В одних ситуаціях (22,5% випадків застосування фізичного насильства) злочинці загрожували жертві холодною зброєю (ніж, кастет тощо), в інших (11%) – вогнепальною зброєю, у третіх (4%) – газовою, іноді (2%) – предметами, які використовуються як спеціальні засоби залякування (сокира, праска, паяльник тощо). У решті випадків (18,5%) такими засобами були будь-які підручні засоби;

– безпосереднє фізичне насильство над жертвою. Кожній четвертій жертві заподіяна тяжка чи середньої тяжкості шкода, а в 13% випадків результатом таких дій стали тяжкі тілесні ушкодження. Причому смерть наставала внаслідок як навмисних дій злочинців у зв'язку з активним опором журналіста-жертви, так і необережних.

Способи перешкоджання законній професійній діяльності журналістів вказують на те, що напад на жертву досить часто (19% випадків) не є для неї несподіванкою, цьому передують, як правило, дії, пов'язані з висуненням певних вимог, висловленням погроз тощо. Дану обставину необхідно враховувати при розслідуванні злочинів даної категорії з метою встановлення особи злочинця.

Отже, застосування насильства щодо журналіста носить переважно безпечний для його життя і здоров'я характер і застосовується зазвичай на додаток до інших способів впливу (в основному до погроз і образ). Насильство в таких ситуаціях служить додатковим чинником, що підвищує суспільну небезпеку дій винної особи, що підсилює психологічний тиск і таким, що підтверджує реальність перешкоджання законній професійній діяльності і журналіста.

У випадку поєднання «перешкоджання» з викраденням журналіста на замовлення у виконавців, швидше за все, будуть корисливі мотиви (одержання винагороди), а в замовника мотиви можуть бути іншими. Хоча в такому випадку не виключається можливість існування корисливих мотивів і в замовника, і у виконавців, але власне «користь» може істотно розрізнитися як по вартісному значенню, так і за змістом.

У теорії кримінального права під способом учинення злочину розуміється відповідний порядок, послідовність рухів і прийомів, застосовуваних особою, які утворюють дії з підготовки до злочину (підшукування, пристосування засобів, знарядь, створення умов тощо), його вчинення (дії, безпосередньо пов'язані із зазіханням на об'єкт), а також ті дії з приховування, що відбуваються до моменту закінчення злочину. Однак істотними в криміналістичному відношенні є також дії злочинців, що не належать до складу злочину, але мають вагоме значення для встановлення обставин кримінального правопорушення. Маються на увазі дії з приховування злочину, які виконуються після його вчинення і не містять ознак злочину. Спосіб злочину може бути зумовлений і іншими чинниками, що знаходяться всередині його. Йдеться про спосіб підготовки до злочину і спосіб безпосередньо вчинення [6, с. 6-9].

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок про те, що спосіб вчинення злочину - це складна структура, в якій відбиваються правові, кримінально-процесуальні та криміналістичні аспекти. У статті нами було досліджено спосіб вчинення перешкоджання законній професійній діяльності журналістів, як складне явище дійсності на основі пізнання закономірностей його формування, причин і форм його повторюваності для розробки прийомів і методів виявлення, збирання та дослідження доказів у таких кримінальному провадженні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зуйков Г.Г. Криминалистическое учение о способе совершения преступления / Г.Г. Зуйков, Р.С. Белкин, И.М. Лузгин // Криминалистика. – М., 1978. – Т. 1. – С. 57–75.
2. Панов М.І. Настільна книга слідчого: наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів / М.І. Панов, В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова та ін. – К.: Видавничий Дім Ін Юре, 2003. – 720 с.
3. Белкин Р.С. Курс советской криминалистики : в 3-х т. / Р.С. Белкин. – М.: Академия МВД СССР, 1977. – Т. 1. Общая теория советской криминалистики. – 340 с.
4. Кардаш М. Професійна діяльність журналістів (у запитаннях та відповідях) / М. Кардаш, Ю. Ничка, Г. Чернявська. – Львів : ФОП Петришин І. І., 2010. – 130 с.
5. Про захист професійної діяльності журналістів (у вкладенні) : Законопроект від 30 січ. 2013 р. № 2140 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: n-auditor.com.ua/.../законопроект-№-2140-від-30-01.
6. Овечкин В.А. Расследование преступлений, скрытых инсценировками : учеб. пособие / В.А. Овечкин. – Х. : Юрид. ин-т, 1979. – 63 с.

WAY OF COMMITTING OBSTRUCTION OF JOURNALISTIC ACTIVITIES

A. MATSOLA

Problem. A significant amount of information about a crime contained in the way of crime. It is no accident a number of criminologists believe his main element of crime characteristic because it defines the ways and directions of investigation [1, p. 57-75].

In the way the crime should be understood set of actions aimed at achieving the result of a criminal offender or course of action, resulting in a certain system operations and techniques [2, p. 191].

Its content structure are the stages of preparation, commit and conceal the traces of the crime. As a result of a number of reasons how crimes are repeated, and this allows them to systematize and use the findings to develop recommendations forensic purpose, the use of which is not limited to the specific task of investigating criminal proceedings [3, p. 60].

This article will explore the way to commit obstruction of journalistic activities, as part of criminological characteristics of criminal activities.

Analysis of recent research. Methods and means for committing crimes investigated as criminologists, criminologists and representatives of the science of criminal law: 3. Freud, V.N. Kudryavtsev, V.A. Navrotskyi, M.I. Panov, N.P. Ponomarev, R.D. Sharapov, I.N. Danypyn, O.M. Ignatov, L.V. Serdyuk, N.I. Zahorodnykov.

The purpose of the article is examine existing scientific position forensics used in the investigation of crimes; specify how to use them during the preliminary investigation; offer scientific and practical recommendations investigating crimes under Art. 171 of the Criminal Code of Ukraine.

The main provisions. For forensic characteristics obstruction of journalistic activities way the crime is one of the central elements. Its value is determined by factors of criminal law, procedure and forensic nature.

As expressly provided by law, the way the crime - obstruction (ch. 1, Art. 171 of the Criminal Code of Ukraine) and harassment (ch. 2, Art. 171 of the Criminal Code of Ukraine) - acts as a mandatory element of the crime and its installation is required for correct classification

act. On the other hand, it is a list of circumstances to be proved in criminal proceedings (ch. 1, Art. 91 CPC of Ukraine). For criminology it is interesting primarily as a means of reflecting environmental crime. It should be a certain way of committing a crime contain the largest amount of information about crime in general and its specific circumstances, the range of people, including to be found guilty, and so on.

Analyzing the ways of committing a crime under Art. 171 of the Criminal Code of Ukraine, conclude that the obstruction is illegal creation of obstacles, restrictions and prohibitions on obtaining, distributing and storing information specific journalist or group of journalists by media or news agency, using threats of physical violence, deception, blackmail, bribery and so on.

Obstruction of journalistic activities take place, provided that in the performance of their duties provided by law lawfully implemented any of these rights.

For example, obstruction of activity can be considered illegal willful refusal to provide the journalist statistics, see the archives or library stock, willful refusal to enable free access to official documents, etc. [4, p. 86].

It can be expressed in forcing the dissemination of certain information or denial of its distribution, removal from the air, preventing journalists to participate in press conferences, groundless refusal to accredit the media or individual journalists or media journalist deprivation of opportunities to take advantage of the preferential right to information, unreasonable refusal to grant a request for access to official documents or provide oral or written information, violation of property rights to the information deliberately concealing information and more.

We agree that the criteria obstruction of journalistic activities include: implementation of censorship; forcing journalists to disseminate information that is contrary to his beliefs or rejection of spreading information prepared by him; seizure of copies printed matter; removal from the air; prevent journalists to attend the press conference; deprivation journalist or media opportunity to use preferential right to information; groundless refusal to grant a request for access to official documents or provide a written or verbal information; violation of property rights for information; deliberately withholding information; unfounded refusal to disseminate certain information; unlawful interference and breach of professional autonomy law; restrictions on communication with journalists and send the information, except for information that constitute state or other special secrets protected by law; unjustified refusal of accreditation or unjustified termination of accreditation; unlawful seizure of materials and the technical means journalist; providing false information to journalists, obstructing an ongoing lawfully creation or dissemination of media products, establishing illegal restrictions on retail circulation periodical publication; other violations of journalists' rights established by this Law Ukraine and other legislation; threat, deception, blackmail, damage or destruction of property journalist and / or his family or relatives; of physical, psychological impact on journalism and / or his family or relatives; restriction or deprivation of rights or legitimate interests [5].

Obstruction of journalistic activities of journalists can be expressed in the exercise censorship or interference with journalistic activity on the part of state and local governments and their officials.

In the case of obstruction of journalistic activities censorship is a requirement of the media, journalist, editor, publisher, founder, Distributor preliminary coordinate information applies whether the imposition of ban or prevent any other form of replication or dissemination of information.

In addition, obstruction of journalistic activities can be recognized unfounded criminal proceedings against a journalist or into the journalism, conducting inspections and law enforcement agencies to prevent or substantially hinder the media, unjustified seizure of

documents related to the activities of the media or specific journalist.

Also we note that obstruct the exercise of journalistic activities can take place both in terms of individual business and a group of journalists and journalism of the institution or organization: Newspapers, magazines, TV, radio companies, news agency, etc. (4.5% of cases).

Analysis criminal proceedings obstruction of journalistic activities showed that the commission of the offenses referred to the impact on the victim and other related persons criminals tend to use methods of mental and physical abuse (78%).

The most common of these include:

- expression to the victims, their friends and relatives threats of dismissal, bodily injury, destruction of property, dissemination of defamatory information.

Very often victims of bullying more criminals accompanying psychological violence and weapons demonstration of various subjects adapted to cause physical harm. In some situations (22.5% of cases of physical violence) criminals threatened the victim with knives (knife, brass knuckles, etc.), other (11%) – firearms in third (4%) – gas, sometimes (2%) – objects that are used as a special means of intimidation (ax, iron, soldering iron, etc.). In other cases (18.5%) such means were any available means;

- direct physical violence against a victim. Every fourth victim caused severe or moderate injury, and in 13% of cases were the result of the following serious injuries.

Thus came the death as a result of intentional actions of criminals due to the resistance of journalist victims and unwary.

Methods obstruction of journalistic activities indicate that the attack on the victim often (19% of cases) is not a surprise for her, this is preceded, as a rule, the action associated with the nomination of certain requirements, expressing threats like. This fact should be considered when investigating crimes of this category to determine the offender.

Thus, the use of violence against journalists is mostly safe for his life and health in nature and usually used in addition to other methods of influence (mostly to threats and insults).

Violence in such situations is another factor that increases the danger to society action perpetrator that enhances psychological pressure and thus confirming the reality of obstruction of activity and journalist.

If the combination of "obstructing" the kidnapping of a journalist in order to performers likely to be selfish motives (remuneration) and the customer may have different motives.

Although this case does not preclude the existence of greed and the customer, and artists, but actually "benefit" can vary significantly in value as the value and content.

In the theory of criminal law in a way to commit a crime refers to the corresponding order, the sequence of movements and techniques used by the person forming steps to prepare for the crime (seeking, adjustment of means, creating conditions etc.), the commission (actions directly related attack on the facility), and the actions of concealment that occur before the end of the crime. However, a significant forensic respect is also the offender, not included in the offense, but essential to establish the circumstances of the criminal offense. Refers to the action to conceal the crime performed after having done so and do not contain evidence of a crime.

Method crime may be caused by other factors that are inside it. This is a way to prepare for the crime and the way directly commit [6, p. 6-9].

Conclusions. Thus, we can conclude that the way the crime is a complex structure, which reflects the legal, criminal procedure and forensic aspects. In this article we have investigated the way of committing obstruction of journalistic activities as a complex phenomenon of reality based on knowledge of the laws of its formation, its causes and forms of repetition to develop techniques and methods of identification, collection and examination of evidence in such proceedings.

References:

1. Зуйков Г.Г. Криминалистическое учение о способе совершения преступления / Г.Г. Зуйков, Р.С. Белкин, И.М. Лузгин // Криминалистика. – М., 1978. – Т. 1. – С. 57–75.
2. Панов М.І. Настільна книга слідчого: наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів / М.І. Панов, В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова та ін. – К.: Видавничий Дім Ін Юре, 2003. – 720 с.
3. Белкин Р.С. Курс советской криминалистики : в 3-х т. / Р.С. Белкин. – М.: Академия МВД СССР, 1977. – Т. 1. Общая теория советской криминалистики. – 340 с.
4. Кардаш М. Професійна діяльність журналістів (у запитаннях та відповідях) / М. Кардаш, Ю. Ничка, Г. Чернявська. – Львів : ФОП Петришин І. І., 2010. – 130 с.
5. Про захист професійної діяльності журналістів (у вкладенні) : Законопроект від 30 січ. 2013 р. № 2140 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : n-auditor.com.ua/.../законопроект-№-2140-від-30-01.
6. Овечкин В.А. Расследование преступлений, скрытых инсценировками : учеб. пособие / В.А. Овечкин. – Х. : Юрид. ин-т, 1979. – 63 с.